

Diplomatia puolueettomuuskuvaa kirkastamassa 1962

Suomen hallituksen piirissä seurattiin huolestuneena läntisen lehdistön kriittistä suhtautumista noottikriisin ratkaisuun ja sen jälkeiseen kehitykseen talven 1962 aikana. Presidentti Kekkonen ja ulkoasiainministeriö päättelivät, että puolueettomuuskuva oli vaurioitunut ja vaadittiin uusia toimia vahinkojen rajoittamiseksi.

Presidentti selosti heti tuoreeltaan vuoden 1961 lopulla Novosibirskin ratkaisua Helsingissä olleille diplomaateille, ja Suomen ulkomaanedustustot saivat ohjeet, kuinka informoida hallituksia asemapaikoissaan. Myös ulkomaisille lehdille annettiin haastatteluja, mutta sanoman läpimenosta ei tultu kovin vakuuttuneiksi.

Ulkoasiainministeriöön poliittisen osaston päälliköksi vuoden 1962 alussa nimitetty Max Jakobson sai ensi töikseen tehtävän ryhtyä paikkailemaan Suomen noottikriisissä kolhiintunutta mainetta. Hän kirjoitti Suomen ulkomaanedustustoille keskusteluohjeen, jossa selvitettiin syksyn 1961 tapahtumia ja esitettiin puolueettomuuslinjan säilymistä puoltavia perusteluja. Nämä presidentti Kekkonen hyväksymät ohjeet toimivat suuntaa-antavina kannanmäärityksille vuonna 1962, ja samalta pohjalta syntyi muutaman vuoden kuluttua myös Jakobsonin kirja Kuumalla linjalla, joka käännettiin useille kielille.

Max Jakobson on selittänyt vuonna 1962 valmistuneiden keskusteluohjeiden toimineen ikään kuin syytetyn puolustuspuhe oikeudenkäynnissä. Kyseessä ei siis ollut objektiivinen analyysi erilaisista vaihtoehdoista vaan tyypillinen poliittinen kannanotto, mikä onkin ero tutkimuksen ja poliittisen johdon toiminnan välillä. Silti ohjeissa pyrittiin Suomen puolueettomuuspolitiikan perusteet selvittämään monipuolisesti ja kovankin ulkomaisen kritiikin kestäväällä tavalla. Peruslinja oli selvästi Kekkonen sanelema, eikä hallituksen virkamiehillä ollut siihen periaatteellista huomauttamista. Sen sijaan yksityiskohdista oli erilaisia käsityksiä, ja jokainen diplomaatti käytännössä toi esille omia painotuksiaan. Olennaista oli, että selitysten piti kelvata yhtä lailla itään kuin länteenkin eikä Suomen itsenäisyyden ja puolueettomuuden korostamisesta saanut luopua.

Lähteinä mm: Max Jakobson, *Pelon ja toivon aika* (2001), s. 334 - 347; Timo Soikkanen, *Presidentin ministeriö* (2003), s. 243 - 245; Juhani Suomi, *Kriisien aika* (1992), s. 580 - 593; Juhani Suomi, *Presidentti* (1994), s. 37 - 53.

Presidentti Kekkonen ja osastopäällikkö Jakobson selvittivät noottikriisin kokemuksia ja keskusteluohjeita lähetystöjen päälliköille 6. - 7.8.1962. Ks. Urho Kekkonen vsk 1962, UK-arkisto, Orimattila.